

STUDIA

Zbieg typu kwalifikowanego i typu podstawowego – analiza

przez Dogmaty Karnisty | 24 lutego 2020

Czytelniczka Dogmatów Karnisty pyta:

Czy jest możliwe jednoczesne spełnienie znamion typu podstawowego i kwalifikowanego (np. matka, która zabija swoje dziecko w okresie porodu przy użyciu materiałów wybuchowych)?

Jaka wówczas winna być kwalifikacja prawna?

Pytanie Karnisty z Facebooka z 24.02.2020 r.

Ciężkie pytanie, ale poradzimy sobie z nim. Odpowiedź Dogmatyczna wygląda tak:

Zasady zbiegu

Zbieg typu podstawowego i kwalifikowanego nie jest możliwy w stosunku do tego samego pokrzywdzonego. Czyli jeśli ktoś zabija człowieka w szczególnych okolicznościach zaostrzających karę, np. z użyciem materiałów wybuchowych, to takie zabójstwo nie jest zabijaniem człowieka w “typie podstawowym”, tylko w typie kwalifikowanym, właśnie przez użycie materiałów wybuchowych. Czyli wówczas wchodzi w grę wyłącznie typ kwalifikowany, w tym przypadku byłby to artykuł 148 § 2 pkt 4 k.k.

Karniści różnie uzasadniają to, dlaczego w tej sytuacji nie ma zbiegu typu kwalifikowanego i podstawowego.

Można mówić o klasycznej zasadzie “lex specialis”, czyli przepis bardziej szczegółowy uchyla przepis bardziej ogólny, albo, tak jak prof. Władysław Wolter z Krakowskiej Szkoły Prawa Karnego, odwołać się do zasady wykluczania: typ podstawowy jest wtedy, jak nie ma typu kwalifikowanego, bo znamieniem typu podstawowego jest zanegowane znamię typu kwalifikowanego.

Trochę to zagmatwane, ale w sumie proste: zabijanie z art. 148 § 1 k.k. (typ podstawowy) to zabijanie “bez użycia materiałów wybuchowych”, “bez szczególnego okrucieństwa” itd. Więc wypełnienie znamion typu kwalifikowanego oznacza, że nie aktualizuje się w ogóle typ podstawowy i żadnego zbiegu przepisów być nie może.

Koncepcja Woltera lepiej współpracuje ze współczesną koncepcją norm: jeśli sprawca zabił kogoś z użyciem materiałów wybuchowych, to dezaktualizuje się norma nakazująca sądowi go karać za zwykłe zabójstwo z art. 148 § 1 k.k. i aktualizuje się norma nakazująca go karać za zabójstwo kwalifikowane z art. 148 § 2 pkt 4 k.k. Ten ostatni przepis będzie podstawą kwalifikacji prawnej czynu.

Typ uprzywilejowany

Co się tyczy pytania z grafiki – jest w nim błąd!!! Zabójstwo dziecka przez matkę w rozumieniu art. 149 k.k. nie jest typem podstawowym zabójstwa, tylko typem uprzywilejowanym zabójstwa.

Szczególne okoliczności opisane w znamionach czynu zabronionego decydują o zmniejszeniu się karygodności i winy, dlatego czyn ten zagrożony jest łagodniejszą sankcją niż zabójstwo typu podstawowego (czyli art. 149 k.k. jest w stosunku do art. 148 § 1 k.k. typem uprzywilejowanym).

Zbieg nietypowych typów

Niezależnie od tego, pytanie jest bardzo ciekawe, bo jak ocenić sytuację, w której ktoś jednocześnie wypełnia znamiona zabójstwa uprzywilejowanego i zabójstwa kwalifikowanego? Czyli, jak pyta Czytelniczka, co jeśli matka w okresie porodu i pod wpływem jego przebiegu zabija dziecko z użyciem materiałów wybuchowych.

Z jednej strony ustawa mówi, że część okoliczności tego zdarzenia traktujemy w sposób uprzywilejowany (okres porodu, wpływ przebiegu porodu – art. 149 k.k.). Z drugiej strony ustawa mówi, że część okoliczności tego zdarzenia traktujemy w sposób kwalifikowany (materiały wybuchowe – art. 148 § 2 pkt 4 k.k.).

Ma to bezpośredni wpływ na grożącą sprawcy karę. Za pierwszy typ przestępstwa grozi kara więzienia do 5 lat, za zabójstwo kwalifikowane grozi więzienie na czas nie krótszy od 12 lat aż do dożywotniego pozbawienia wolności!

Który przepis zastosować?

I znowu odpowiedzi na to pytanie mogą być różne. Można np. twierdzić, że typy uprzywilejowane są typami uprzywilejowanymi in genere, to znaczy art. 149 k.k. jest typem uprzywilejowanym wobec wszystkich innych typów zabójstwa, niezależnie od tego, czy ma ono

charakter “zwyczajny”, czy nadzwyczajnie kwalifikowany.

Dowodem na to mogłoby być umiejscowienie art. 149 k.k., który znajduje się po “całym” art. 148 k.k. Czyli art. 149 jest wyjątkiem od “całego” art. 148 k.k. Jeżeli zabijasz człowieka w sposób opisany w art. 148 k.k., to podlegasz karze przewidzianej w tym przepisie, albo za typ kwalifikowany, albo za typ podstawowy.

Ale jeśli spełnisz jednocześnie znamiona typu uprzywilejowanego, to zastosowanie ma wyłącznie ten przepis, w tym wypadku art. 149 k.k. Jest on w tradycyjnej nomenklaturze przepisem szczególnym (*lex specialis*) względem innych typów zabójstwa (wszystkich innych) opisanych w Kodeksie karnym.

Można też twierdzić inaczej i uznać, że zachodzi tutaj klasyczny zbieg przepisów (art. 11 § 2 k.k.), a więc w kwalifikacji prawnej pojawiają się oba zbiegające się przepisy. Jednak sąd wymierza wtedy karę na podstawie przepisu przewidującego najwyższą sankcję (art. 11 § 3 k.k.), czyli w tej sytuacji musiałby ją wymierzyć na podstawie art. 148 § 2 pkt 4 k.k. (co najmniej 12 lat więzienia). Nawet po zastosowaniu nadzwyczajnego złagodzenia kary (art. 60 § 6 pkt 2 k.k.) najniższa możliwa kara wynosiłaby w tej sytuacji 4 lata więzienia... W konkretnym przypadku może być to kara zbyt wysoka i niesprawiedliwa...

Kwestia przypisania winy

Odpowiedź Dogmatyczna na postawione pytanie powinna być nieco inna. W opisanej sytuacji (okoliczności typu uprzywilejowanego + okoliczności typu kwalifikowanego) zachodzi zbieg przepisów. Fakty są takie, że są równocześnie spełnione znamiona typu uprzywilejowanego i kwalifikowanego. Został popełniony czyn zabroniony z art. 149 k.k. w związku z art. 148 § 2 pkt 4 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

To jednak nie znaczy, że wszystkie te okoliczności powinny obciążyć sprawcę czy sprawczynię tego czynu jako przypisane jej czy jemu

przestępstwo.

W konkretnej sytuacji sąd powinien ocenić, czy ta szczególna konfiguracja okoliczności oBciążających i oDciążających pozwala na przypisanie sprawcy winy za wszystkie elementy tego zdarzenia. Z powodu zaistnienia podstaw do oDciążenia sprawcy, ujętych w przepisie uprzywilejowującym, może się okazać, że nie będzie się mu dało przypisać winy za wypełnienie jednocześnie znamion typu kwalifikowanego.

Podstawą prawną oceny tej sytuacji jest art. 1 § 3 k.k.

Jeśli sprawcy czynu zabronionego nie można w ogóle przypisać winy za użycie materiałów wybuchowych w tej szczególnej sytuacji uprzywilejowującej jego czyn, to nie można go obciążyć negatywnymi konsekwencjami wynikającymi z art. 148 § 2 pkt 4 k.k. Nie jest on bowiem przypisywalny na zasadzie winy. Dlatego popełnionym przez daną osobę przestępstwem jest czyn z art. 149 k.k., gdyż tylko w tym zakresie dało się jej przypisać winę. Będzie to także przepis, na podstawie którego sąd wymierzy karę (max. 5 lat więzienia).

Czyli, zgodnie z art. 1 § 3 k.k., nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego opisanego jako “art. 149 k.k. w związku z art. 148 § 2 pkt 4 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.”, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu. W opisanym wariantcie nie można przypisać sprawcy winy za TAKI właśnie czyn zabroniony, dlatego nie popełnia on TAKIEGO przestępstwa.

To nie oznacza, że nie można mu przypisać winy na przykład za czyn zabroniony opisany jako art. 149 k.k. Jeżeli znamiona tego czynu są wyczerpane, odpowiedzialność karna jest uzasadniona.

Natomiast jeśli da się przypisać komuś winę zarówno za zabicie dziecka w okresie porodu i pod wpływem jego przebiegu, jak również za użycie w tych okolicznościach materiałów wybuchowych, to podstawą skazania za TAKIE przestępstwo stanie się kumulatywna

kwalfikacja prawna, a podstawą wymiaru kary będzie typ
kwalfikowany z możliwością ewentualnego nadzwyczajnego
złagodzenia kary.

Uff, dzisiaj skomplikowane rozważania, ale postawione przez
Czytelniczkę pytanie takich wymagało. Dziękuję za pytanie!

PYTANIE KARNISTY

TYPOLOGIA